

Nr 19

Av herr Nyman m. fl., angående statsbidrag till avlönande av vissa yrkeskonsulenter.

(Lika lydande med motion nr 30 i Andra kammaren)

En fortskridande välståndsutveckling är i mycket hög grad beroende av vårt näringslivs konkurrenskraft utåt. På en vidgad internationell arbetsmarknad, som kännetecknas av allt större teknisk jämbördighet länderna emellan, blir därvid arbetskraftens yrkesskicklighet alltmer utslagsgivande. Ungdomen, företagen och samhället har var och en ett naturligt intresse av yrkesutbildning. Men främst har samhället ansvaret.

Samhället har också i stor utsträckning påtagit sig detta ansvar genom en kraftig utbyggnad av yrkesskolväsendet. Medan vi 1950 hade mindre än 5 000 elever i centrala och kommunala verkstadsskolor, är antalet nu närmare 20 000. Trots detta är antalet otillräckligt, om man räknar med ett ersättningsbehov av 4—5 % av antalet yrkesanställda. För enbart Svenska arbetsgivareföreningens medlemsföretag krävs för flerårig yrkesutbildning ca 14 500 årselever.

Naturligtvis har denna utbyggnad varit utomordentligt värdefull, men av flera skäl förefaller det ej möjligt att lösa yrkesutbildningsfrågan enbart genom en ytterligare expansion av fristående yrkesskolor. Några av skälen för detta är följande:

1. Ju fler permanenta yrkesavdelningar med alltför differentierad inriktning dess svårare blir anpassningen till arbetsmarknadens behov.
2. Även om det nuvarande antalet yrkesavdelningar (ca 50) utökades, skulle det av tekniskt-ekonomiska skäl inte bli möjligt att tillgodose alla yrken. Detta skulle innebära orättvisa mot såväl vissa yrkesområden som mot de ungdomar, som sökte sig dit.
3. I en »yrkesskolindustri» av sådant format, som blev följden av ett konsekvent genomförande av att yrkesutbildningen huvudsakligen förlägges i yrkesskolor utanför arbetsplatserna, måste svårigheterna att erhålla lämpliga arbetsobjekt och försälja dessa bli oerhörda. Ingenting är så förödande på arbetsmoralen i en yrkesavdelning som brist på lämpliga arbetsobjekt. Redan i dagens läge brottas åtskilliga yrkesskolor med detta problem, och rektorer och yrkeslärare får många gånger sätta till betydande del av sin tjänstgöringstid på ackvisition, vilket knappast bör vara avsikten.
4. Utbildningen i yrkesskolor blir dyr för samhället. En elev i en central verkstadsskola kostar ca 7 000 kr. per år, i en kommunal verkstadsskola ca 5 000 kr.

Ett väsentligt komplement till de egentliga yrkesskolorna inom området industri-hantverk är de *inbyggda verkstadsskolorna*. Utbildningsformen innebär i princip, att den kommunala yrkesskolan meddelar yrkesteori medan företaget svarar för den praktiska utbildningen efter av överstyrelsen för yrkesutbildning fastställd undervisningsplan. Företagen erhåller för sin medverkan ett statsbidrag, som för närvarande uppgår till 13 000 kr. per år och yrkesavdelning. Antalet elever läsåret 1960/61 är närmare 5 000. Eftersom utbildningsformen smidigt kan anpassas även till medelstora och mindre företag, bör det emellertid vara möjligt att åstadkomma en kraftig ökning av elevantalet.

För samhället ställer sig denna lösning av förklarliga skäl åtskilligt billigare än den konventionella yrkesutbildningen. Uppskattningsvis kostar varje elev i de inbyggda skolorna samhället mellan 1 500 och 2 000 kr. per år.

Den tveksamhet, som ansvariga inom yrkesskolväsen och näringsliv kan känna inför de inbyggda skolorna, hänger samman med utbildningens kvalitet, som är alltför ojämn, speciellt inom de mindre företagen. När företag, som saknar tidigare erfarenhet av yrkesutbildning, startar en inbyggd skola, kanske efter påstötning från den kommunala yrkesskolan, föreligger betydande svårigheter för företaget att utan tillgång till utbildningsexpertis planlägga och följa upp en utbildning av sådan kvalitet, att eleverna kommer i kunskapsnivå med de egentliga yrkesskolornas elever. Den kommunala yrkesskolans lärare har som regel inga möjligheter att medverka vid denna planering och tillsyn. Skolans rektor, som har det formella ansvaret för utbildningen även i den inbyggda skolan, kan av tidsskäl mera sällan komma i fråga för en kontinuerlig tillsyn, vartill kommer att han oftast saknar bransch erfarenhet.

Det framstår som en uppenbar brist, att samhället å ena sidan betalar ut i direkt kontantersättning till företagen ca 10 milj. kr. per år (avser inbyggda skolor och företagsskolor), å andra sidan ingenting anslår för att i alla parter intresse tillförsäkra utbildningen i företagen en sådan kvalitet, att den kan framstå inte bara som ett för samhället billigare alternativ till de mera svårpassbara och dyrbara yrkesskolorna, utan även som ett fullgott alternativ till dessa. Den pedagogiska service och tillsyn som blir nödvändig för en gynnsam utveckling av de inbyggda verkstadsskolorna kan i princip ske genom att överstyrelsen för yrkesutbildning (KÖY) förstärkes med utbildningspersonal med den inriktning varom här är fråga, eller branscherna stimuleras genom statsbidrag att utbygga den konsulentverksamhet som redan existerar. Det förefaller vid valet mellan dessa alternativ bli svårt att till KÖY kunna knyta tillräckligt stor och tillräckligt bransch erfaren personal, för att en service av detta speciella slag skall kunna lämnas. Det borde vara en smidigare och psykologiskt mer tilltalande väg att genom statsbidrag stimulera branscherna att i ökad omfattning anställa egen utbildningspersonal.

De större branschorganisationerna har sedan några år tillbaka anställt egna utbildningskonsulenter, som för närvarande uppgår till ett 25-tal i 15 branscher. Många branscher har dock ej någon egen konsulent, och deras

intressen försöker Arbetsmarknadens yrkesråd tillvarataga. Arbetsmarknadens yrkesråd är ett samarbetsorgan för Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen. Yrkesrådet tillkom 1944 och fick bl. a. till uppgift att genom åtgärder av olika slag verka för en ökad och effektivare yrkesutbildning och att hålla kontakt med såväl myndigheternas som organisationernas arbete på yrkesutbildningens område.

Erfarenheterna visar, att även de egentliga yrkesskolorna i hög grad är beroende av de riktlinjer, utbildningsplaner och anvisningar som branscherna i mån av egna resurser kunnat framställa. Även ur denna synpunkt borde branschknuten utbildningspersonal vara av stor betydelse för yrkesskolväsendet som helhet.

Antalet branschkonsulenter är emellertid alltför otillräckligt. De erfarenheter som gjorts beträffande deras verksamhet är mycket goda. En förebild i detta avseende är Holland, som har ett system med ett stort antal branschkonsulenter, vilka hjälper företagen med planering av yrkesutbildningen.

Med stöd av ovanstående får vi anhålla,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att Kungl. Maj:t måtte efter utredning till riksdagen inkomma med förslag om bidrag av statsmedel för att avlöna yrkeskonsulenter, knutna till yrkesförbund eller branschorganisationer och Arbetsmarknadens yrkesråd.

Stockholm den 18 januari 1961

Sven Nyman

Per Hilding

Margareta Nordström

Stig Stefanson